

Reykjavík 14.8.2025
2025080158

Náttúruverndarstofnun
Austurvegi 4
860 Hvolsvöllur

Umsögn Heilbrigðiseftirlits Reykjavíkur um friðlýsingu Grafarvogs

Vísað er til tölvubréfs Náttúruverndarstofnunar dags. 3. júlí 2025 þar sem vakin er athygli á að tillaga að friðlýsingu Grafarvogs sé til kynningar. Heilbrigðiseftirlit Reykjavíkur (HER) hefur farið yfir tillöguna og þau gögn sem henni fylgja og gefur eftirfarandi umsögn.

HER vill benda á að mengun er að berast í vögin með ofanvatni sem leitt er til sjávar neðan Stórhöfða, annars vegar milli Stórhöfða 31 og 33 og hinsvegar fyrir neðan Stórhöfða 17. Einnig hefur orðið vart við mengun vegna ofanvatns sem rennur í Grafarvogslæk sem rennur til sjávar í botni vogsins. Mengun stafar bæði af rangtengingum þar sem fráveituvatn sem hefði átt að vera leitt í skólpi er þess í stað veitt inn á regnvatnslagnir en einnig vegna athafna fyrirtækja inna lóða og plana þar sem verið er að skola búnað, hella niður efnum og þvo bifreiðar. Einnig hefur verið staðfestar rangtengingar húsa í íbúðarbyggðinni í Grafarvogshverfi sem leiðir til þess að skólpmengað vatn rennur til sjávar um ofanvatnsrásir þeim megin í vöginum.

HER hefur farið í umfangsmikla vinnu síðustu áratugi við á uppræta rangtengingar og koma í veg fyrir ofanvatnsmengun en þar sem stór athafnasvæði í Hálsa- og Höfðahverfi er tengd inn á regnvatnskerfið er erfitt að rekja uppruna mengunar og koma algerlega í veg fyrir hana. Eins er erfitt að rekja rangtengingar skólps, bæði í íbúðarbyggð og á athafnasvæðum. Fyrir liggur að setja þurfi settjörn eða settjarnir til þess að auka hreinsun ofanvatns eða leita annarra fullnægjandi leiða til að koma í veg fyrir mengun. Frá apríl til október ár hvert tekur HER gerlasýni mánaðarlega í vöginum. Niðurstöður hafa staðfest að saurgerlamengun er þar til staðar.

Ljóst er vegna þessara áskoranna er nauðsynlegt að stjórnunar- og verndaráætlun fyrir friðlandið taki sérstaklega á þörfinni á frekari hreinsun ofanvatns auk vöktunar og rannsókna á áhrifum ofanvatnsmengunar á lífríki vogsins.

Virðingarfyllst

f.h. Heilbrigðiseftirlits Reykjavíkur

Svava S. Steinarsdóttir
Verkefnastjóri

Viðtakandi

Akureyri, 3. júlí 2025
202507-0011/D.Ö.H.
09.03

Friðlýsing friðlands í Grafarvogi hefur nú verið lögð framt til kynningar.

Náttúruverndarstofnun hefur lagt fram tillögu að friðlýsingu Grafarvogs í samræmi við ákvæði 39. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Tillagan er unnin af samstarfshópi sem í eiga sæti fulltrúar Náttúruverndarstofnunar og Reykjavíkurborgar sem jafnframt er er landeigandi. Tillöguna er að finna á heimasíðu Náttúruverndarstofnunar á slóðinni: <https://www.nattura.is/frettir/tillaga-ad-fridlyssingu-grafarvogar-logd-fram-til-kynningar>.

Með bréfi þessu er vakin athygli á að tillaga um friðlýsingu er í kynningu en frestur til að gera athugasemdir er sex vikur og mun stofnunin í kjölfarið vísa málinu til ráðherra til ákvörðunar.

Frestur til að gera athugasemdir við tillöguna er til og með 15. ágúst. Athugasemdum má skila í tölvupósti til Náttúruverndarstofnunar á netfangið nattura@nattura.is eða senda með pósti til Náttúruverndarstofnunar, Austurvegi 4, 860 Hvolsvöllur.

Vakin er athygli á að innsendar athugasemdir eru hluti af stjórnsýslumáli og kunna að verða afhentar þriðja aðila sé þess óskað í samræmi við upplýsingalög nr. 140/2012.

Nánari upplýsingar um efni friðlýsingarinnar er að fá hjá svæðissérfræðingi René Biasone, rene.biasone@nattura.is eða verkefnastjóra Davíð Örvar Hansson, david.o.hansson@nattura.is.

Virðingarfyllst,

Davíð Örvar Hansson
sérfræðingur

AUGLÝSING

um friðlýsingu Grafarvogs

Drög til kynningar

1. gr.

Um friðlýsinguna

Umhverfis-, orku- og loftslagsráðherra hefur ákveðið, að tillögu Náttúruverndarstofnunar og Náttúrufræðistofnunar, og með samþykki sveitarfélagsins og landeigandans Reykjavíkurborgar, að friðlýsa Grafarvog sem friðland í samræmi við 49. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.

Hið friðlýsta svæði, sem liggur innan Reykjavíkur, hefur hátt verndargildi sem felst einkum í víðáttumiklum og lítt röskuðum leirum. Svæðið er mikilvægur viðkomustaður farfugla, einkum vaðfugla og fóstur ríkulegt fuglalíf allt árið um kring, þ.á.m. ábyrgðartegundir fugla. Grafarvogur er einnig vinsælt útivistarsvæði sem er aðgengilegt til náttúruupplifunar, fuglaskoðunar og fræðslu.

Vogurinn einkennist af fjölbreyttum vistgerðum, leirum, þangklungrum og þangfjörum. Grunnir árfarvegir og álar eru þó undir ferskvatni á fjöru en fyllast af sjó á flóði. Það á við um Grafarvoginn þar sem Grafarlægur fellur í austurbotn vogarins sem og ónefndur lækur í suðausturhluta vogsins. Fjölbreytt smádýralíf er að finna í seti leiranna þar sem sandmaður er algengastur ásamt tegundum burstorma. Á grýttari svæðum eru marflær, þangdoppur og klettadoppur ásamt lírfum þangflugna. Grafarvogur er mikilvægur viðkomu- og fæðuöflunarstaður fyrir fjölmargar fuglategundir. Þar vega þýngst stórir hópar vaðfugla sem sækja í leirurnar, einkum á fartíma en einnig á veturna. Fjöldi sendlinga hefur náð alþjóðlegu verndarviðmiði í Grafarvogi, en um 2% varpstofnsins hafa sést þar í einstökum talningum. Þá eru stórir hópar af rauðbrysting, sanderlu, lóupræl, stelk, jaðrakan og sandlóu reglulega á leirunum á fartíma, bæði vor og haust. Á haustin er Grafarvogur lykilsvæði fyrir heiðlóur sem hópa sig þar fyrir brottför og tjaldar sjást á svæðinu allt árið um kring sem og tildra.

Andfuglar eru einnig áberandi í Grafarvogi og má þar helst nefna æðarfugl, stökkönd, urtönd og rauðhöfðaönd auk þess sem fjöldi gulanda að vetri til hefur náð alþjóðlegu verndarviðmiði. Helstu máfategundir sem halda til á svæðinu eru hettumáfur, sílamáfur, hvítamáfur og stormmáfur og í minna mæli svartbakur. Kriur eru áberandi á sumrin.

Friðlýsingin samræmist markmiði 2. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd þar sem kveðið er á um vernd líffræðilegrar fjölbreytni með því að viðhalda tegundafjölbreytni og vistfræðilegum ferlum.

Við ákvörðun um friðlýsingu var m.a. höfð hliðsjón af samningi Sameinuðu þjóðanna um líffræðilega fjölbreytni (Rio de Janeiro 1992, sbr. Stjórnartíðindi C 11/1995), samningnum um vernd villtra plantna og dýra og lífsvæða í Evrópu (Bern 1979, sbr. Stjórnartíðindi C 17/1993), samþykkt um votlendi sem hafa alþjóðlegt gildi, einkum fyrir fuglalíf (Ramsar 1971, sbr. Stjórnartíðindi C 1/1978) og rammasamningi Sameinuðu þjóðanna um loftlagsbreytingar (sbr. Stjórnartíðindi C 14/1993 og 39/1993).

Hið friðlýsta svæði er 0,5 km² að stærð.

2. gr.

Markmið friðlýsingarinnar.

Markmið friðlýsingar svæðisins er að viðhalda og vernda til framtíðar náttúrulegt ástand mikilvægs búsvæðis fugla og sjávarhyggleysingja auk líffræðilegrar fjölbreytni þess þannig að það fái þróast á eigin forsendum. Friðlýsingin miðar einnig að því að treysta rannsókn-, fræðslu- og upplifunargildi svæðisins.

3. gr.

Mörk friðlandsins.

Mörk friðlandsins eru sýnd á korti meðfylgjandi auglýsingu í viðauka I en nánari landupplýsingar, m.a. hnit, má nálgast hjá Náttúruverndarstofnun. Friðlýsingin nær til landsvæðis og sjávarsvæðis, þ.m.t. fjöru, hafsbotns, lífríkis og vatnsbols.

4. gr.

Umsjón með friðlandinu.

Náttúruverndarstofnun hefur umsjón með friðlandinu í samræmi við 2. mgr. 13. gr. og 79. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Náttúruverndarstofnun er heimilt, að höfðu samráði við landeigendur og Reykjavíkurborg að gera umsjónarsamning um friðlandið, sbr. 1. mgr. 85. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.

Nánar skal fjallað um umsjón friðlandsins í stjórnunar- og verndaráætlun.

5. gr.

Stjórnunar- og verndaráætlun.

Náttúruverndarstofnun ber ábyrgð á gerð stjórnunar- og verndaráætlunar fyrir friðlandið í samvinnu við Reykjavíkurborg, Náttúrufræðistofnun og eftir atvikum aðrar fagstofnanir og hagsmunaaðila, sbr. 81. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.

Í stjórnunar- og verndaráætlun skal m.a. fjalla um umsjón svæðisins, verndaraðgerðir, aðgerðir til að bregðast við framandi og/eða ágengum tegundum, rannsóknir og vöktun, fræðslu, landnotkun, fráveitu, nytjar, aðgengi gesta, þar á meðal aðgengi fólks með fötlun og umferð á landi og sjó, þar með talið umferð ríðandi, hjólandi, vatnatakja og ómannaðra loftfara. Heimilt er að setja ítarlegri reglur í stjórnunar- og verndaráætlun. Stjórnunar- og verndaráætlun fyrir friðlandið er háð staðfestingu ráðherra, sbr. 3. mgr. 81. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.

6. gr.

Umferð um friðlandið.

Almenningi er heimil för um friðlandið en er skylt að ganga vel og snyrtilega um svæðið og fylgja þeim reglum sem gilda innan þess. Forðast skal að valda öðrum óþægindum eða truflun með hávaða. Gestir skulu ætíð sýna aðgát gagnvart dýralífi og náttúrufari á svæðinu. Sérstakrar aðgátar er þörf á varptíma fugla.

Notkun vélknúinna báta og annarra vélknúinna vatnatakja (s.s. sjókatta, sæpota o.þ.h.) er óheimil innan friðlandsins, nema með leyfi Náttúruverndarstofnunar, að undanskildum leitar- og björgunaraðgerðum. Um hunda innan friðlandsins fer skv. samþykkt Reykjavíkurborgar um hundahald í Reykjavíkurborg. Þess skal gætt að hundar og önnur gæludýr valdi ekki röskun á lífríki svæðisins eða valdi gestum ónæði.

Flug ómannaðra loftfara (dróna) er óheimilt í friðlandinu á varptíma og fartíma, nema að fengnu leyfi Náttúruverndarstofnunar. Undanskilin er notkun ómannaðra loftfara vegna almannahagsmuna og leitar- og björgunaraðgerða. Að öðru leyti skal farið með notkun ómannaðra loftfara samkvæmt reglugerð nr. 1360/2024 um starfrækslu ómannaðra loftfara.

Varptími og fartími skal skilgreindur í stjórnunar- og verndaráætlun fyrir friðlandið.

Nánar skal fjallað um umferð í stjórnunar- og verndaráætlun.

7. gr.

Umgengni um friðlandið.

Óheimilt er að skilja eftir eða urða úrgang innan friðlandsins og skal allur úrgangur tekinn með út af svæðinu.

Öll meðferð elds er óheimil á svæðinu.

8. gr.

Rannsóknir og vöktun.

Náttúrufræðistofnun ber ábyrgð á vöktun lífríkis í friðlandinu í samræmi við 74. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Vöktunaráætlun skal vera unnin í samráði við Náttúruverndarstofnun og vera hluti stjórnunar- og verndaráætlunar. Skýrslur um niðurstöður rannsókna og vöktunar skulu vera aðgengilegar Náttúruverndarstofnun.

Aðrar rannsóknir en rannsóknir Náttúrufræðistofnunar og lögbundnar rannsóknir fagstofnana sem kunna að hafa í för með sér jarðrask eða truflun dýralífs eru háðar leyfi Náttúruverndarstofnunar. Niðurstöður rannsókna skulu vera aðgengilegar Náttúruverndarstofnun og Náttúrufræðistofnun.

Veiting leyfa vegna rannsókna á menningarminjum fer eftir lögum nr. 80/2012 um menningarminjar.

Nánar skal kveðið á um rannsóknir og vöktun í stjórnunar- og verndaráætlun.

9. gr.

Fræðsla.

Náttúruverndarstofnun, í samráði við Reykjavíkurborg, hefur umsjón með gerð fræðsluefnis um friðlandið. Þar skulu meðal annars koma fram upplýsingar um verndargildi og sérstöðu svæðisins, þær umgengnisreglur sem þar gilda.

Nánar skal kveðið á um fræðslu í stjórnunar- og verndaráætlun fyrir friðlandið.

10. gr.

Verndun dýralífs, gróðurs og jarðminja

Vernda skal lífríki friðlandsins, líffræðilega fjölbreytni þess og vistkerfi.

Óheimilt er að trufla dýralíf eða raska gróðri, á landi, í fjöru og í sjó.

Óheimilt er að sleppa, dreifa eða rækta framandi og/eða ágengar lífverur í friðlandinu, þ.m.t. að rækta framandi plöntutegundir innan marka þess, sbr. reglugerð nr. 583/2000 um innflutning, ræktun og dreifingu útlendra plöntutegunda og lög nr. 54/1990 um innflutning dýra.

Unnið skal að því, eftir því sem kostur er, að fjarlægja framandi tegundir sem hafa verið fluttar inn á svæðið eða berast inn á það og ógnað geta innlendum vistkerfum, búsvæðum eða tegundum friðlandsins.

Allt rask á jarðminjum er óheimilt nema með sérstöku leyfi, sbr. 12. gr.

Nánar skal fjallað um verndun gróðurs og dýralífs, fyrirbyggjandi aðgerðir og upprætingu framandi og/eða ágengra tegunda í stjórnunar- og verndaráætlun.

11. gr.

Verndun menningarminja.

Um menningarminjar og vernd þeirra fer skv. lögum nr. 80/2012 um menningarminjar.

12. gr.

Landnotkun og mannvirkjagerð.

Allar athafnir og framkvæmdir, þ.m.t. mannvirkjagerð, jarðrask og aðrar breytingar á svæðinu, sem áhrif kunna að hafa á verndargildi friðlandsins eru háðar leyfi Náttúruverndarstofnunar, sbr. 2. mgr. 40. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd, leyfi Reykjavíkurborgar, sbr. skipulagslög nr. 123/2010 og lög nr. 160/2010 um mannvirki sem og leyfi landeigenda. Framkvæmdir kunna einnig að vera háðar leyfi Minjastofnunar Íslands, sbr. 11. gr.

Við landnotkun og mannvirkjagerð skal miða að því eins og kostur er að framkvæmdir séu afturkræfar og þær stuðli að verndun friðlandsins.

Afla skal leyfis Náttúruverndarstofnunar vegna skipulagðra viðburða og verkefna sem kalla á aðstöðu, mannafla eða meðferð tækja s.s. vegna kvikmyndagerðar, listviðburða eða samkomuhalds.

Nánar skal fjallað um landnotkun og mannvirkjagerð þ.m.t. fráveitur og viðhald þeirra í stjórnunar- og verndaráætlun.

13. gr.

Veiði, nýting hlunninda og notkun skotvopna.

Öll meðferð skotvopna er bönnuð innan friðlandsins í samræmi við 10. gr. laga nr. 64/1994, nema með leyfi Náttúruverndarstofnunar. Þó er heimilt að veiða mink í samræmi við ákvæði laga nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum og á vegum viðkomandi sveitarfélags og í samráði við Náttúruverndarstofnun.

Náttúruverndarstofnun, í samráði við viðkomandi sveitarfélag, er heimilt að veita leyfi til veiða framandi ágengra tegunda í samræmi við ákvæði laga nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum.

Nánar skal fjallað um veiði og notkun skotvopna, í stjórnunar- og verndaráætlun.

14. gr.

Viðurlög

Um brot gegn friðlýsingunni fer samkvæmt ákvæðum laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.

15. gr.

Gildistaka.

Friðlýsingin öðlast þegar gildi.

Reykjavík, dagsetning

Umhverfis-, orku- og loftslagsráðherra

M Loftmyndir ehf

 **Náttúruverndar
stofnun**

Grafarvogur

 Tillaga að mörkum friðlands

Flatarmál: 0.5 km ²
Kortavörpun: Lambert keiluvörpun
Hnattstaða: ISN93
Kortagerð: Ingibjörg M. Bjarnadóttir
Náttúruverndarstofnun, dags. 5. júní 2025